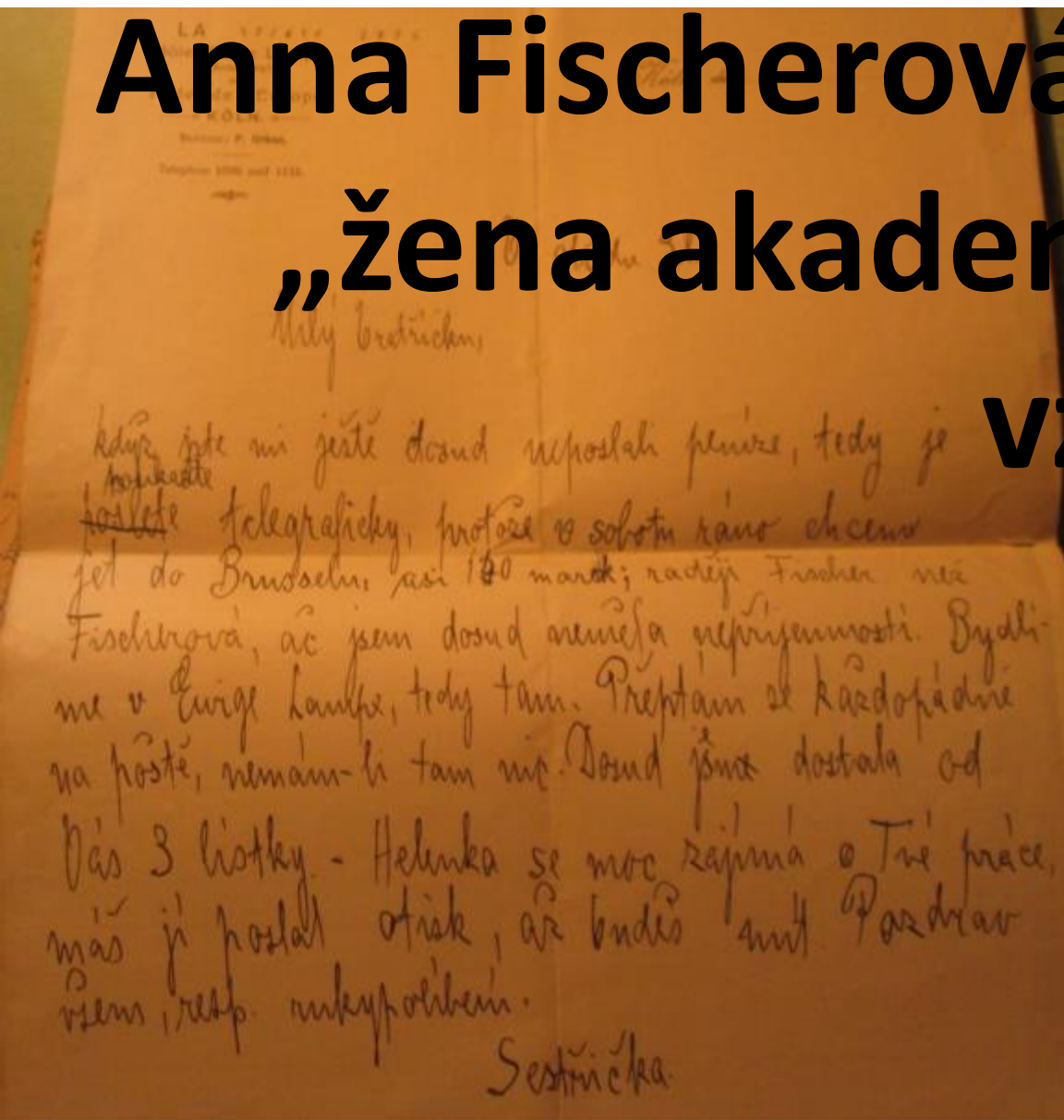

Anna Fischerová,

„žena akademicky

vzdělaná“

Michal Topor (michal.topor@ipsl.cz)
pracovní prostor –
<https://dl1.cuni.cz/course/view.php?id=5939>

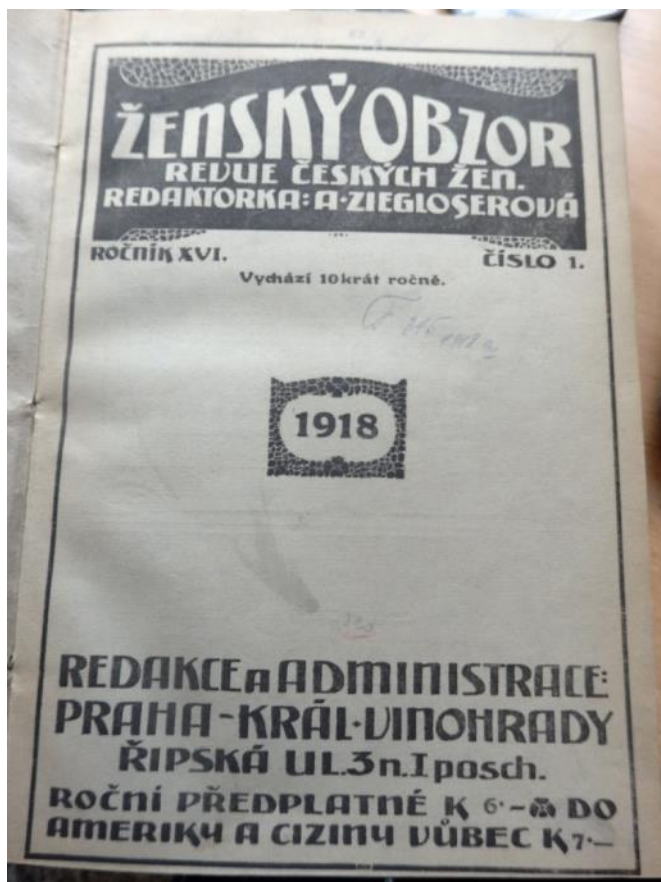

A. F.: K pracovní povinnosti žen. *Ženský obzor* 16, 1918, č. 5/6, s. 186–187 [R1: Sabina Ali]

Fischerová, Anna: Literární motivy a feminism. *Ženský obzor* 16, 1918, č. 7, [červenec], s. 199–202, č. 8, s. 230–234 S1

A. F.: Dítě a škola. *Ženský obzor* 16, 1918, č. 7, s. 218–220 [R2: Denisa Kochová]

Dr. A. Fischerová: Glossa. *Ženský obzor* 17, 1919, č. 1, s. 14–15 [R3: Babeta Jílková]

zbylé přepisy!!

... škola by bylo soustře-
... lidové univerzity pražské
... obraz lidové školy české řec-
... pláni K. Havlíčka Boroskové.
... ústředí českém utvořil jednot-
... tím, který by dal „jednotli-
... ulán národního tělesa nase-
... vědomí, ducha — ducha jed-
... živého. — a končí svoji
... že Husova lidová uni-
... se srdce mysli i vůli celého
... ovenského k nevyšším ideá-
... a provádí se v jeho úřed-
... 60 let v Akademickém do-
... L. M.

prvním slovem odpovědět na výzvu, pro-
neseno nám mladým v nedávných pohnu-
tých slavnostních dnech: Abychom svým
mláďm, nezanajícím kompromisů, stály pev-
ně na stráž našich společných ideí —
i tehdy, když by starší na okamžik zaváhali,
Naděním i prací chceme vytvořit budouci
život tak, aby v něm opravdu — jako dnes
zatím jen v našich snech — spíato bylo naše
národní snažení v nerozlučnou jednotu s vši-
řným rozmachem sociálním a kulturním
všech národů.

PRÁCE A POVOLÁNÍ.

K pracovní povinnosti žen.

Válka přivedla ženy do popředí téměř
po celém světě. Státy, které obvykle od-
mitavě velkopanský posuzovaly jejich čin-
most, měly náhle slova uznání a konstato-
valy tu a tam, že ženy se osvědčují, že jsou
schopny zastávat práci mužů — což zna-
mená, že je možno dát vybjít klidně muž-
ské příslušníky a regenerovat se z žen. V
různých oborech, kde dříve jsme znali jen
muže, setkáváme se s ženskými silami; i
konduktérkám a metarkám jsme uvyklí.
Ale nejen žena-pracovnice, i žena-matka
nabyla významu pro veřejnost, druhá ještě
vyšší měrou. Stát potřebuje vojáky — proto
jen děti, děti, děti — to je, čeho je k vedení
války třeba. Za každou cenu, v co největ-
ším počtu — kojenec je důležitější než do-
spělý, a ti, kdo se teprve mají narodit,
jsou ještě významnější. Na nich záleží kva-
lita nastávajícího vojska. Tím otázka ma-
teřství se ocitá v těsné souvislosti s milita-
rismem. V Německu se psalo, mluvilo, jed-
nalo o »Dienstplicht«, »Dienstjahr« mla-
dých dívek; dokonce o jejich »branné po-
vinnosti«, čímž je míněna průprava pro
úkol matky a hospodyně, tvořící analogon
k vojenské povinnosti mužů, vyvažující tuto
způsobem prý »ženě přiměřeným«. Ale i
žena-voják beze vši metafory a symbolismu
se vyskytuje, jsou-li pravdivy zprávy v no-
vinách se vyskytující: psalo se o oddílech
sužražet v Anglii, o odvodech, o jejich prá-
ci přímo za frontou, ve funkci telegrafistek,
o ženských vojenských oddílech v Rusku,
Itálii, Americe a pod. I zde se proslýchalo
leccos o odvodech žen k různým vojen-

ským pracem. A zase jinde byla zpráva o
militaristickém duchu v divět výchově:
kdesi v Anglii, tuším, byly dívky, podle mí-
ry nadšení, jež prokazovaly vojsku, odmě-
ňované odznaky, jež je kvalifikovaly podle
stupnice vojenských hodností, tu za serge-
anta, tu za poručíka a pod. Bylo by zajíma-
vo sbírat takové lidské dokumenty; jsou
velmi poučny pro sociologa a pro budoucí-
ho historika a dalo by se na základě jich
velmi jasně dovodit, co ženské hnutí —
není. Massa žen, která totiž shodou váleč-
ných okolností byla vržena do popředí, ne-
representuje feminism s jeho osvobodnými
tendencemi, pro jehož projevy je mir ovšem
příhodnější doba. Není shody mezi jeho ide-
ály a mezi tím, jak běžný stát chce rozřešit
problém ženy. Uznává ji, ne v jejich re-
formních osvobodných snahách, — o nichž
se mluví jako o utopích nebo hysterii, —
nýbrž stojí-li na půdě skutečnosti a přijímá
vše dané za neměnné. Pak se říká, že se
»osvědčuje« a v uznání svých schopností je
pojata jako »rovnocenná« do vládních
předloh. Tak do předlohy všeobecné prac-
ovní povinnosti za války. Zajímavě, že ně-
kterým ženám takové počínání se hodí a
že si ho přejí. Nemylim-li se, přály si ně-
mecké ženy v říši, když byla sněmovnou
uzákoněna »Zivildienstplicht«, aby se též
vztahovala na ženy. Ale poslanci vyslovili
nesouhlas s tímto jejich přáním. U nás po-
slanecký svaz protestoval proti nucené
pracovní povinnosti státních příslušníků za
souhlasu — myslím — všech rozumných
žen. — Bývá někdy zajímavě srovnávati
obdobné úkazy v různých prostředích. Mů-
že taková pracovní povinnost býti ve sho-
dě s tendencemi ušlechtilého feminismu?
Již v tom, že donucuje, ať k práci, ať
k lékařským dozorům, ať k pojištění, ať
k pobytu v obyčklém či novém sídle a pod.
— již tím nevyhovuje. Podstatou svobodně-
ho ženského hnutí je požadavek volnosti a
svéprávnosti. Nepřejímá nekriticky, co vidí
u mužů — vždyť v jejich životě je mnoho
zaostalosti, mnoho nevolnictví, mnoho zla,
jež volá po reformě. Je pravda, že tento
více kritický a reformní směr v ženském
hnutí se musí ještě jasněji vybarvit — a
doutáme, že se vybarví. Nesmí se prostě
překládat z maskulina do feminina. O
principy běží. Dále, proč jsou podle
předlohy některé stavy, jako státní a zem-
ské úřednictvo, učitelstvo na veřejných

školách a pod., a priori další povinnosti
zbaveni, proč jiní, stejné nebo ještě více
mírovému ovzduší, tiché práci zvyklí, (pro-
tože jsou méně v byrokratický režim za-
píati) — proč tí mu podléhají? V takové si-
tuaci, úplně nezvyklé, alespoň pokud o že-
ny běží, octly by se soukromé učitelky a
úřednice, sociální pracovnice, herečky, li-
terátky, umělkyně vůbec, žurnalistky, ob-
chodnice i lékařky a farmaceutky — ne-
mluvě o dělnicích, služkách atd. To přece
je jisté proti zásadě rovnosti a rovnopráv-
nosti, již nutno zdůraznit ve feminismu. O
tom, co by celkem znamenalo zařazování
žen do armádní služby, se již mluvilo a
psalo jinde, podobně o tom, co by byly od-
vody žen. Platonův stát není pro nás ide-
álem. Žena nemůže státi na půdě militari-
stických a byrokratických států, jež
vznikaly bez ní. Nese s sebou novou kultu-
ru. Někteří čekají, že po válce má přijíti
nová epocha v dějinách lidstva — era ženy,
mluví o tom, že zastaralá mužská kultura
má býti vystřídána kulturou ženskou. To je
přepjaté — mužská kultura není tak špatná
a přežilá. Ale je v ni mnoho přežitých řádů,
jež nevyhovují. »Ženovláda« není, po čem
moderní žena touží, ale po účasti v díle
osvobození a očisty. Proto musí zůstatí
ušetřena pout, musí hleděti, aby ty různé
stopy militarismu, jež v ženském hnutí tu a
tam vnikají, přestaly bráti mu jeho mírový
ráz. Ovšem, celá řada mužů hlásá heslo
»Stejná práva, stejné povinnosti« — a chtí
znáti ženu buď jen v úloze kucharky nebo
nějaké kvasi-militaristické roli. Musí býti
z hlavních úkolů feminismu, aby korigo-
valo takové a podobné mínění, dosti rozší-
řené a v širší známost a platnost uvádělo
svůj program s hesly pokroku, očisty a
osvobození.
A. F.

HLÍDKA SOCIÁLNÍ.

Sté Marxovy narozeniny přešly u nás
zcela nevšimavě a mlčky. I ve straně, která
před válkou zuby nehty držela se utopisti-
ckých teorií, ostatně již i německými sou-
druhy před válkou hodně revidovaných,
Marxism nese na sobě nezrušitelné a vidí-
itelné známky německého ducha. Je to
mathematická utopie se všemi chybami,
chce-li se řešit matematikou něco živého
a vývojného. Německý egoism, německý

...byly smutně pochopily se jí ti. Svatá
...v život provolá osvojením této žitve
...váhy soboty a mládežnické — vřelá
...hořavě — a podčítá se jí na pal soku
...náhodou náhodou výbor národní, v té
...mohutnosti a rozvoji, že sta člá z
...následnosti a milou křov soboty na
...spojitostech.

Růžena Svobodová je Vian pu-
...ně a když se se stará tento ml-
...práci odvracovat. dříve i ná-
...Vian v ústě podkávány na zovu
...tému že pomáhají tvorit, za vše-
...odvádějí její dítě, a za vše, čím
...vytváří na nové dítě.

Růžena Svobodová a České srdce.

...národní výboru
...chod pro všechny ústy zana-
...jedem z největších zjevů, vy-
...stá a dítě sejmouti. Nad
...největšího úpědu nrami-
...ní vyvolá tento zářak síly
...státní dítě nad ho-

...k západu křivolakou a s dlouhými ušima, táhnou lehké arabas,
...Vyrývané domy Sfaxu málo odlišné od sicilských corricolos, s po-
...atí jeden druhý a na kuželo- malovanými nápravami a velkými koly.
...jedni zelená vějířka Rovina, jež končí na úpatí hradeb, pro-
...radim podobá se zhraba stírá se do nedozírna, suchá a sežehlá, po-
...starkán českých pagod. setá rezavými skvrnami. Vše jest bílé: váp-
...nem omítnuté ohrady předměstských zahrad,
...stěny baráků, minarety zavijí a mešit, kuže-
...lovité nebo kulaté kupole kub, zaprášené
...cesty silnice, na nichž se pohybuje množství
...nepatrných teček, rozsáhlá betonovaná pr-
...stranství, kde se hromadí dešťová voda, bur-
...nasy mužů, závoje žen, srst velikých stád
...akopců, kteří okusují sporé chomáče trávy.
...Světle zelené neb tmavé skvrny, palmy, jež
...klátí svými vějířovitými větvemi, cypřiše
...štíhlých tvarů přerušují tuto neurčitou per-
...spektivu, jež se rozvíjí pod zázračně prů-
...svitným nebem, jehož kraje se ztrácejí a
...slábnou při hranicích obzoru.

(Pokračování.)

ně jedno jediné, scházeli se bez únavy
v jedné jediné myšlence, o slovovali se, po-
zdravovali se na potkání slovy jedinými: Po-
máhat! Zachraňovat! Krmit!

A tak se tedy vytvořil »národní výbor
pomocný« a tak ze země zrovna vyvstalo
záračně sdružení, pojmenované básničkou
prostě, velce, slavně: *České Srdce*.

A Růžena Svobodová dala mu nejen jmé-
no; ona mu dala všechno, co v lidských síl-
kách jest, ba dala mu a dává i nad lidské
síly: ona od začátku pracuje dnem i nocí,
nešetříc svého chorého srdce pro České
Srdce, ona dala *sebe celou* do jeho služeb,
do služeb pro dětský odbor, pro nejvinně-
nější oběti války, nešťastné chřadnouce naše
dětí, ona je jeho stvořitelkou, jeho dělní-
kem — ona je matkou tisíců dětí, této
budoucnosti národní!

Jen kdo s ní pracuje v Českém Srdci,
kdo jí vidí denně, v úžasném viru a štvavé,
šílené práci, v středu úřednictva, lidí, dětí,
návštěv, když bez ustání všechno se kolem
ní kupí, na ni obrací s prosbami, dotazy,
díky, radami, zoufalstvím, nadějemi, obdi-
vem, pochybami — jen ten dovede oceniti
její ohromnou zásluhu... ba ani ten ne;
neboť ten jí nevidí v noci; a ona pracuje
pro své děti a pracuje i v noci; kdež by sta-
čil den její touze pomoci, její víře v záchra-
nu, jejímú snu o *velkém výsostném a plod-
ném národě*, jenž nemá sestávali z lidí ne-
šťastných!

V jejich krásných, chvějících se rukách
spočaly tisíce dětských osudů — a spočaly
bezpečně.

Sta a sta už dnes jí žehnají za to, že je
vyvedla z bída a odevzdala lidem soucit-
ným, kteří jim *nedají zahynouti*.

Sta a sta dětských děků v den jejich pa-
desátých narozenin nese se v odplatě za její
lásku, za její víru, za její občetavost a po-
kornou, nadšenou, velikou práci.

Dr. Anna Fischerová:

Literární motivy a feminism.

Thema svrchu naznačené vyžaduje urči-
tého vymezení: nechci totiž popisovati vliv
feminismu na literaturu vůbec, ten ovšem
existuje, hlavně v oboru socialního a psy-

chologického románu. Jsou to ovšem více
méně romány ze života současného, na je-
hož pozadí se rýsuji jednotlivé ženské typy.
Nehodlám také psáti o literárních ženských
typech, jež již v tvorbě minulosti vystupují
ve sféře činnosti mužů, ať již to jsou jakov-
jovně Amazonky nebo učené ženy nebo ženy
sněmující, známé z Aristofana a pod. —
Mám na mysli cosi jiného — staré tradiční
literární motivy, které po staletí přecházejí
z literatury do literatury a mají jakous
ustálenou typickou hodnotu. Postavy v nich
jsou takřka symboly určitých vlastností, od-
danosti, poslušnosti, čistoty nebo zase ukrut-
nosti, zvěle a pod. Je zajímavě všimnouti si
jich trochu s feministického hlediska, se-
znati, jaké ideály ženský kreslila dřívější
literatura — a také zároveň, jak moderní
obrodné ženské hnutí a individualism vůbec
dovedlo přetvořiti a novým duchem pronik-
nouti dědictví z dřívějších dob přejaté.

Feminism a literatura — nebo umění
vůbec — snad mnohým se zdá toto spojení
protikladem a paradoxem, přes vztah mezi
socialními poměry a literaturou, jenž jistě
existuje, a přes pronikání starých forem
novým duchem. Feminism skutečně je ně-
kde jakés obrazoborectví, v excesech angli-
ckých sufražet namnoze dosud, v kritice li-
terárních tradic velmi často. Žena, jak jí
literatura zhusta líčí, je v jeho očích nedů-
stojna, je to snižování ženy na pouhou
smyslounou hříčku a otrokyni. Skoro nikde se
s ženou jako s myslící bytostí nepočítá,
ctnosti u ní jsou málokdy vyzdvíženy, její
poměr k Bohu zastíňován vztahem k muži.
Mnoho spisovatelů, kteří měli jinak vzne-
šené názory, o ženě smýšlelo nížce. To je
bolest Wollstonecraftové, která v tomto
bodě, jako v mnohých jiných, jaksi antici-
puje pozdější projevy ženského hnutí. Je
velikou vyznavačkou Rousseauovou, ale bolí
jí, že ženu si představuje jen jako smysl-
nou, bezkarakterní loutku, již nedává účasti
v svém myšlenkovém dile. U Wollstone-
craftové doslova cítíme, co to je »ženská
otázka«. Jakoby se ptala všech živlů, všech
hodnot, všech systemů: »Jak se máte k pro-
blemu duše v ženě? — Zdá se, že pro vás
nestává. Jakoby celý svět byl býval stvořen
bez účasti ženy, myslící a čisté. Což neexi-
stuje v představách žádného z myslitelů?«
To je asi její zorný úhel. Probírá řadu angli-

ckých děl, kritizuje odmítavě jejich pojetí ženy. — a i Johnu Miltonovi vytýká, že líčí Evu jako smyslnou otrokyni muže. — Zmíní se právě o tomto faktu, protože Eva, pojata v duchu shodném s ušlechtilým feminismem, se vrací v anglické poezii 19. století. Je to v díle »Drama z exilu« od Elizabeth Barret-Browningové.

Drama je blízko Miltonovu Ztracenému ráji, navrhuje na ně; líčí Adama a Evu, kteří, dopustivše se hříchu, prchají z ráje, rozmlouvají spolu, s duchy, nařikají nad svou vinou a konečně jsou utěšováni slovy, jimiž zjeví se Kristus příslibuje vykoupění lidstva. Eva je v pojetí Browningové skutečně produševnělá, mravná, nábožensky zanicená žena. U Miltona nejen že je převahou lícena její smyslnost, ale i jinak vysvítá, jak nízko stojí mravně. Chce, když hřešila, aby Adam jí i sebe zavraždil, nesnese zodpovědnosti za své činy. Nemá také pravého vztahu k nadpřirozenému světu. Je to Adam, který rozmlouvá s duchy, dobrými i zlými, kterými ke konci básně archanděl ukazuje svět, — při čemž uspí Evu, což je charakteristické. Zastupuje jí — řečeno našim běžným terminem — nejen před lidmi, ale i před Bohem. Vše to je v básni Browningové změněno, Eva v krásných slokách vyjadřuje svou bolest a litost nad hříchem, truchlí nad žalem, jež způsobila Adamovi, a rozmlouvá s anděly a duchy žvlů jako žena, jejíž duše je zvyklá dliti v nadzemském světě.

Vykoupena naslouchá slovům Kristovým, že z jejího potomstva vzejde Vykupitel a že kletba bude změněna lidstvu v požehnání. Je to Eva, která je již v něčem předzvěstí Madonny. — Připomíná v něčem starozákonní prorokyně nebo snad na ni utkvělo v pojetí anglické poetky cosi z germánských a keltských tradic, jež nejvíce cítí mysterium a nadpřirozené dary ženy. A podobně Adam je kreslen mnohem vyšší a vznešenější v poměru k Bohu i k své ženě, nic z orientální tyranie nebo požívačnosti na něm neulpělo. Přerozené ženě odpovídá přerozený muž — a viceversa. Je zajímavé, jak dovedla Browningová v nadpřirozené, metafysické ovzduší této své básně přenést i řešit ženskou otázku — totiž podati zduchovělou ženu. Dostala při tom úplně požadavkům anglické aesthetiky, jež hodnotívala

přísně, co je poesie, co kvas osobnosti dovedla v mezích uměním a látkou jí dálných, vyjádřiti svou myšlenku, ovšem někdy příliš rozvláčně a se zbytečným opakováním.

Zřejmí ještě zasahuje ženská otázka do jiné současné básně anglické. »Drama of Exile« vyšlo 1844, »Princezna« lorda Alfreda Tennysona o několik let později. Autor sám zve své dílo »a medley«, — tolik asi jako potpourri. Ve fantastickém, polo středověkém a pohádkovém, polo moderním rouše jsou zahaleny problémy ženské otázky, hlavně její stránky vzdělanostní a výchovné. Rámec, v němž děj se odehrává, je originelní — je to ženská kolej. Založila ji princezna Ida, dcera krále Gamy, aby povznesla uhnětené, v nevědomosti udržované ženské pohlaví. Podle vůle rodiny se měla vlastně provdati za prince ze sousedního království, s nímž byla v mládí zasnoubena, — ale odmítá, nechce otročiti muži. Princ, chtěje její přízní nabýti, vniká přestrojen za ženu, s dvěma, rovněž přestrojenými druhy, do ženské kolejě, ač mužům je vstup pod trestem smrti zakázán. Podvod nepřichází na jevo, hosté jsou vlídně přijati za členy, seznamují se se zařízením kolejě, účastní se přednášek i vyjíždek do okolí — princ má při takovém výletě příležitost zachrániti princeznu před utopením — ale zároveň podvod přichází na jevo a přestrojení mladici jsou z kolejě vypovězeni. Otec princův nemůže snést, že jeho syn byl zamítnut — kdežto král Gama své dceři nechává plnou volnost. Dochází k boji mezi oběma stranami, — princ sice zvítězí, ale je zraněn a spolu s jinými odnesen do ženské kolejě, kterou studentky opouštějí a jež se mění ve velikou nemocnici. Vzdor Idin pomalu mizí, ustupuje lásce a ona stává se princovou ženou.

Děj se zdá prostý, známý z pohádek, pověstí, románů — princezna, která se nechtěla vdávat — ač ovšem, myslím, že převládá typ princezny, která nikdy proti rozhodnutím svého otce nebo svého rodu nic nenamítá a je s ním úplně za jedno. Ale Ida je z literárního rodu, ne zcela neznámého, panen Lehnických, Brunhild a podobných postav. Nové je u této románové, více méně také tradiční heroyni její intenzivní feministický zájem a rámec, v němž vystupuje. Odbojná princezna z pohádky je kombino-

vána u Tennysona s typem a problémem učené ženy, jež je obklopena bytostmi sobě rovnými, a nímž žije v kolejě, vzdobena sochami slavných žen všech zemí a všech věků. — Vše zde má krásu slova a věcnosti pohlaví, jež podle Idy — jak se zdá, vyznavačky teorie matriarchátu — založilo v pravéku rodinu, domácnost — založilo se zase povzněti k své bývalé výši. — Vše dle lyrických písní a malebných popívek ženské básnické exkursy o postavení ženského nutnosti jejího povznesení, o jejím měru k muži, o lásce a rodině budoucnosti a pod. Lituji, že básně není přeložena v těchto svých feministických partích tolik ve své Obraně práv žen nebo Browningové Aurora Leigh v obdobných pasážích Kouzlo je zvyšováno fantasticko-realistickým rámcem kolejě, jež se zdá být obtačena anglická kolej, přeložená — smím-li tak říci — do feminina.) (Snad i vznikla idea tohoto rámce na základě skutečnosti.)

Básně svrchu uvedené nejsou u nás dosud ještě příliš známé a za typické podané. Pověst o Griseldě však, již se budeme dále zabývat, je jistě daleko známější a až symbolickým významem proniklá. Griselda, jak nám jí líti Boccaccio v poslední novele Dekameronu, je venkovská dívka, kterou pojme za choť lenní pán Walter ze Saluzzu. Žije s ní, přes její nízký původ, v šťastném manželství. Narodí se jim dcera. Ale po nějakém čase vznikne ve Walterovi krutá touha mít nad Griseldou úplnou moc jak nad věcí nebo nad majetkem, a začíná zkoušet oběti. Chce, aby vydala své dítě k utracení, a Griselda po bolestném poslechnu a je pak i dále poslušnou, pokornou manželkou. Když se po několika letech narodí druhé dítě, syn, žádá Walter podobnou obět — a Griselda se zase robuje a slouží mu dále. Nedosti všamtom, Gualtieri jí dále vysvětluje, že pro

*) Předvídám výtku rozřízání a lenosti, již možno mému článku učinit příklady, váženě brzy s té, brzy s oné. Ježto však neexistovala literární škola, jest se mi spokojiti poukazem z různých škol, jež k ústřední myšlence vztah. Nevyčerpala jsem ovšem látku se za čas k věci vrátili a otázku po minimum a literatury doplniti a prohlubám jen neúplnou črtu.

právo, co je poesie, co kvas osobnosti — dovedla v mezích umění a látkou jí dálných vyjádřiti svou myšlenku. ovšem někdy příliš rozvláčně a se zbytečným opakováním.

Zřejmě ještě zasahuje ženská otázka do jiné současně básně anglické. »Drama of Exile« vyšlo 1844. »Princezna« lorda Alfreda Tennysona o několik let později. Autor sám zve své dílo »a medley«, — tolik asi jako potpourri. Ve fantastickém, polo sříděném a pohádkovém, polo moderním dověkém a pohádkovém, polo moderním dověkém jsou zahaleny problémy ženské otázky, hlavně její stránky vzdělanostní a výchové. Rámec, v němž děj se odehrává, je originální — je to ženská kolej. Založila ji princezna Ida, dcera krále Gamy, aby povznesla umnětené, v nevědomosti udržované ženské pohlaví. Podle vůle rodiny se měla vlastně provdati za prince ze sousedního království, s nímž byla v mládí zasnoubena, — ale odmítá, nechce otročiti mužům. Princ, chtěje její přiznání nabýti, vniká přestrojen za ženu, s dvěma, rovněž přestrojenými druhy, do ženské koleje, ač mužům je vstup pod trestem smrti zakázán. Podvod nepřichází na jevo, hosté jsou vlídně přijati za členy, seznamují se se zařízením koleje, účastní se přednášek i vyjíždek do okolí — princ má při takovém výletě příležitost zachrániti princeznu před utopením — ale zábráně podvod přichází na jevo a přestrojení ladici jsou z koleje vypovězeni. Otec prince nemůže sněsti, že jeho syn byl zamítán — kdežto král Gama své dceři nechává svou volnost. Dochází k boji mezi oběma manami. — Princ sice zvítězí, ale je zraněn a spolu s jinými odnesen do ženské koleje, kde studentky opouštějí a jež se mění ve vojenskou nemocnici. Vzdr ladin pomalu mizí, a lásce a ona stává se princovou

se zdá prostý, známý z pohádek, román — princezna, která se nedává — ač ovšem, myslím, že přestrojení princezny, která nikdy proti rozkazu svého otce nebo svého rodu nic nečiní a je s ním úplně za jedno. Ale Ida, královna rodu, ne zcela neznámého, z pohádky, Brunhild a podobných ženských heroyní její intenzivní femininismus a rámec, v němž vystupuje. Princezna z pohádky je kombinováno

vána u Tennysona s typem a problemem učené ženy, jež je obklopena bytostmi sobě rovnými, s nimiž žije v koleji, ozdobené sochami slavných žen všech zemí a všech věků. — Vše zde má hlásati slávu ženského pohlaví, jež podle Idy — jak se zdá, vynaznačky teorie matriarchální — založilo v pravěku rodinu, domácnost — založilo se zase povzněsti k své bývalé výši. — Vedle lyrických písní a malebných popisů čteme básnické exkursy o postavení ženy, o nutnosti jejího povzněsání, o jejím poměru k mužům, o lásce a rodině budoucnosti a pod. Lituji, že báseň není přeložena, má v těchto svých feministických partiích tolik typického, jako třeba má Wollstonecraftová ve své Obráně práv žen nebo Browningová Aurora Leigh v obdobných pasážích. — Kouzlo je zvyšováno fantasticko-realistickým rámcem koleje, jež se zdá býti obvyklá anglická kolej, přeložená — smím-li tak říci — do feminína. *) (Snad i vznikla idea tohoto rámce na základě skutečnosti.)

Básně svrchu uvedené nejsou u nás dosud ještě příliš známé a za typické pokládány. Pověst o Griseldě však, již se budeme dále zabývat, je jistě daleko známější a až symbolickým významem proniklá. Griselda, jak nám ji líčí Boccaccio v poslední novelle Dekameronu, je venkovská dívka, kterou pojme za chot lenní pán Walter ze Saluzzy. Žije s ním, přes její nízký původ, v šťastném manželství. Narodí se jim dcera. Ale po nějakém čase vznikne ve Walterovi krutá touha mít nad Griseldou úplnou moc jako nad věcí nebo nad majetkem, a začíná ji zkoušet obětmi. Chce, aby vydala své dítě k utracení, a Griselda po bolestném boji poslechne a je pak i dále poslušnou, pokornou manželkou. Když se po několika letech narodí druhé dítě, syn, žádá Walter po ní podobnou obět — a Griselda se zase podrobí a slouží mu dále. Nedosti však na tom, Gualtieri jí dále vysvětluje, že pro svůj

*) Předvídám výtoku rozříštěnosti a neucelenosti, již možno mému článku učiniti pro příklady, vážené brzy s té, brzy s oné strany. Ježto však neexistovala literární škola feministická, jest se mi spokojiti poukazem na díla z různých škol, jež k ústřední myšlence mají vztah. Nevyčerpala jsem ovšem látky, hodlám se za čas k věci vrátiti a otázku po vztahu feminismu a literatury doplniti a prohloubiti, zde podávám jen neúplnou črtu.

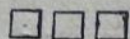
nízký původ nemůže býti dále jeho ženou, že po přání poddaných paní ze Saluzzy musí býti vzneseného původu, aby její děti byly plnoprávné. Griselda pokorně odchází do rodné chýše, k rozkazu pánově se však zase dostavuje sloužit dámě, jež má se státi jeho chotí. Tu jí Gualtieri vyjevuje, že vše byla jen zkouška její trpělivosti a poslušnosti, — že přítomná nevěsta je její dcera, mladý pánosť její syn — a že svou pokorou zasloužila si zůstati hradiň paní. A žije s ní dále v nerušeném štěstí.

A s takovou Griseldou, s takovým hrabětem ze Saluzzy se setkáváme v celé řadě pozdějších literárních děl. Taková představa ženských ctností žila nejen v básnicích, nýbrž i v obecněm — proto úžasně rozšíření a obliba tohoto motivu.

Devatenácté století však přináší změnu. Mám na mysli hlavně dvě německá dramata: »Griseldis« od Friedricha Hahna z let třicátých a stejnojmenné drama od Gerharda Hauptmanna z posledních let.

Hahn spojuje své dílo s cyklem pověstí o králi Artušovi. Jméno hrdinčino zůstává, místo hraběte ze Saluzzy je tu však Percival, který s Guinevrou, ženou Artušovou, vchází v sázku, že Griseldis mu zachová lásku a věrnost, bude-li jí sebe krutěji zkoušet. Ne napadá mu ani, že by tím urážel její lidskou důstojnost, miluje ji sice, ale je pro něho milovanou věcí, již může disponovat. Je podle jejího chování oprávněn tak mysliti; je mu úplně oddána, zanedbává k vůli němu povinnosti k své rodině, nepřichází se na př. rozloučiti s umírající matkou, protože její muž churaví a pod. Proto, když jí Percival oznamuje, že upadl u krále Artuše v nemilost a že to může napravit, vydá-li mu svého hošíka, tedy Griseldis po delším zdráhání se podvoluje, bojít se, že by jinak Artuš dal Percivala zavraždit. Dále vrací se do rodné chýše, aby její místo zaujala žena šlechtického původu. Percival pak předstírá, že je stíhán družinou královou, a Griseldis mu dopomáhá k útěku, vzpírá se pak královně prozraditi, kam Percival prchl, i když Guinevra hrozí, že dá jejího staříckého otce popravit. Je jata, má býti usmrcena. Tu však král Artuš ve slavnostním sezení jí vysvětluje, že všecko bylo jen hra a zkouška, mumraj, který uspořádal Percival, aby světu dokázal, že dcera uhlířova je důstojna býti

jeho ženou; její dítě že žije a že jí je přáno zůstatí Percivalovou chotí. Poznání této pravdy však láme Griseldinu lásku. Nemůže odpustiti, že Percival pohrával s jejím srdcem a na její bolest ani nepomyslel, nýbrž jen se bál, že prohraje sázku. Vidí v jeho chování cos jako odvetu za to, že ho milovala jako Boha, více než vlastní rod a krev. Jeho obraz v její duši je zničen. Odchází, zlomena tímto zklamáním, se svým synkem a otcem do lesní samoty. (Dokončení.)

Fr. Frýdecký:

Milostný prelud L'udevíta Štúra.

[Ve světle dopisů L. Štúra J. Pospíšilovi z let 1840—1842.]

Vlastenecká mládež slovenská, shromážděná za účely studijními v třicátých letech minulého věku v tatranské Břetislavi čili Prešpurku, uložila si tuhou askési v projevech milostných i pokrevních citů. Lásku ženě a rodinnému blahobytu

bem utajena krátká, ale nejvyšší prudce žhavá milostná epizoda ze Štúrova života práce a povinnosti. Uzavírají v sobě jedinou milostnou touhu tohoto »Tateřského« k vlastenecké panně Marii Pospíšilové sestre Jaroslavově. Marie Pospíšilová, která z dvou nadaných mladých mužů milovala nám skoro současně dva bezútešné básníky-Boleslavy: Boleslava z r. 1837 a záhy potom Boleslava z horského čili L'udevíta Štúra. Románové lásky strahovského novice zveřejněn v jeho listech, jež otiskl dříve v »České Revui« 1910 a »Naši listy«. Tajemství rozrytého srdce Štúra dosud netištěné dopisy jeho J. Pospíšilovi z let 1837—1842, jsou v sbírkách musejních.

Vraceje se r. 1840 ze studií do Prahy domů, na Slovensko, »přítel« jak píše, přítelem Jaroslavem zajel od něho z Prahy na návštěvu do Králové jako host do domu otce. Jana Hostiníka, D.

vzrostl na peněžní velmoc prvního řádu a který hned na počátku války se postavil proti všemu českému a slovanskému, nehodil hořlavinu zášti do našich řad, a aby se mu na novo nepodařilo ve jménu humanity a pokroku naši svatou věc poškodit a uvrhnout do bratrovražedného zápasu druh proti druhu.

Události na sesterské Rusi jsou nám pro vždy výstrahou, neboť jsme viděli, že tak se nebuduje ani svoboda státního zřízení, ani svoboda občanská. To není pokrok — to je kupčení. To není vývoj — to je mrzačení.

Československý národ ví, co je povinen svobodnému rozvoji, protože ví, co je otroctví. Sám o své újmě, sám svými schopnostmi, v duchu slovanském upraví si své sociální poměry. To víme, to chceme a to také učiníme. — — —

Drazí moji přátelé, jak vidíte, přinesla jsem vám své srdce, jako je nosívám do krajů nade vše milovaných, kde stojí pilně našeho národního trvání. Každý z vás je zde povolán hoditi věc národa na váhy: být či nebýt.

Stáňte na stráži jako jste dosud stáli a až přijde den naší spásy, zapalte na svých vrchách ohně vítězné.

□□□

Dr. Anna Fischerová:

Literární motivy a feminism.

(Dokončení.)

Tak vystupňoval Halm Griseldis v tragický charakter, učinil z ní cos jako předchůdkyni Ibsenovy Nory: ženu, bouřící se proti muži, jenž pohrává s její láskou a při tom myslí, že jí miluje. Je to již protest proti neschopnosti pravé lásky u mužů, proti nedostatku dobré vůle, rozuměti ženě. Ovšem, že se problem komplikuje rozdílem stavů. Griseldis symbolisuje jednak ženskou otázku, jednak se v dile ozývají tóny sociální v širším slova smyslu. Myslíme při něm nejen na požadavek rovnosti muže a ženy, nýbrž též rovnosti stavů. Percival by snad nemohl se svou ženou tak pohrávat, vnější moment, který mu dává oprávnění, by chyběl. A je k této hře vlastně přinucen posměchem, jímž královna odpovídala na chválu, již vzdával kráse a povaze Griseldy,

prostě dívky z lidu. Nechtěl tak ani sám sobě dokazovati její lásku, jako jiným. Vede ho méně — u porovnání s Boccacciovým hrdinou — tyranie než touha, hájit milovanou ženu, — ale ovšem není si sám toho vědom, pokud v něm převládají vlastnické instinkty, vůči ní — jakés naivní přání, chlubit se jí, dráždit tím jiné a pod. Griselda to vycítuje a v tom je právě základ konfliktu.

Jinak dovedl G. Hauptmann přiblížiti starý motiv. Je tu zase markrabě ze Saluzzy, u něho Ulrich zvaný, je tu selská dcerka Griselda a celá řada vedlejších postav, urozeného i nízkého původu. Griseldis je pojata jako mnohem samostatnější, osobnější; nepřijímá hraběte, jenž se o ni uchází, jako pokorná poddaná, jež se podrobuje vůli pánově, nýbrž je pyšná a vzdorovitá vůči rodičům i vůči hraběti — a teprve, když byl po delší dobu hleděl nabytí její přízně, svoluje státi se jeho ženou. — Vše se daří, až když se Griselda má státi matkou, vystupuje u Ulricha zvláštní rys žárlivosti a obavy o jeho choť, nepřije si děti, aby se stavěly mezi něho a ni, — chce, aby mu patřila zcela a bez výhrady. Když se dítě narodilo, dává je odnésti od matky, kterou chce milovati bez jakýchkoli překážek. Když se Griseldis ptá po dítěti, odchází uražen a jeho žena rovněž opouští hrad a vrací se k svým rodičům. Ale u obou, hraběte i Griseldy, dochází k obrácení a smíření. Ulrich přijímá matku s dítětem a Griseldis zase chápe jeho jednání jako excess lásky a kus harmonicky vyznívá.

Další mé poznámky se připínají k některým dramátům Friedricha Hebbela. Především jest to *Mariamne* z dramatu *»Herodes a Mariamna«* a *Rhodopé* z kusu *»Gygés a jeho prsten«*. Obě tato dramata spojuje podobnost charakterův a problem: protest ženy, v níž se vzbudilo vědomí osobnosti proti oně zvlí mužů, která chce s ženou jen pohrávat, v ní spatřuje jen věc. *Mariamna* i *Rhodopé* mluví o tom jako o největším bezpráví, cítí se ve svém nejsvětějším citu uraženy a sniženy, a jednají podle toho.

Látku k *»Herodes a Mariamna«*, staršímu z obou kusů, čerpal Hebbel z židovské historie Josefa Flavia. *Mariamna*, z rodiny *Makabejců*, je ženou židovského krále *Heroda*. Tento dá zabiti jejího děda, velekněze

vzrostl na peněžní velmoc prvního řádu a který hned na počátku války se postavil proti všemu českému a slovanskému, nehodil hořlavinu zášti do našich řad, a aby se mu na novo nepodařilo ve jménu humanity a pokroku naši svatou věc poškodit a uvrhnout do bratrovražedného zápasu druh proti druhu.

Události na sesterské Rusi jsou nám pro vždy výstrahou, neboť jsme viděli, že tak se nebuduje ani svoboda státního zřízení, ani svoboda občanská. To není pokrok — to je kupčení. To není vývoj — to je mrzačení.

Československý národ ví, co je povinen svobodnému rozvoji, protože ví, co je otroctví. Sám o své újmě, sám svými schopnostmi, v duchu slovanském upraví si své sociální poměry. To víme, to chceme a to také učiníme. — — —

Drazí moji přátelé, jak vidíte, přinesla jsem vám své srdce, jako je nosívám do krajů nade vše milovaných, kde stojí pilíře našeho národního trvání. Každý z vás je zde povolán hoditi věc národa na váhy: být či nebýt.

Stůjte na stráži jako jste dosud stáli a až přijde den naší spásy, zapalte na svých vrchách ohně vítězné.

□□□

Dr. Anna Fischerová:

Literární motivy a feminism.

(Dokončení.)

Tak vystupňoval Halm Griseldis v tragický charakter, učinil z ní cos jako předchůdkyni Ibsenovy Nory: ženu, bouřící se proti muži, jenž pohrává s její láskou a při tom myslí, že jí miluje. Je to již protest proti neschopnosti pravé lásky u mužů, proti nedostatku dobré vůle, rozuměti ženě. Ovšem, že se problem komplikuje rozdílem stavů. Griseldis symbolisuje jednak ženskou otázku, jednak se v dile ozývají tóny sociální v širším slova smyslu. Myslíme při něm nejen na požadavek rovnosti mužů a ženy, nýbrž též rovnosti stavů. Percival by snad nemohl se svou ženou tak pohrávat, vnější moment, který mu dává oprávnění, by chyběl. A je k této hře vlastně přinucen posměchem, jímž královna odpovídala na chválu, již vzdával kráse a povaze Griseldy,

prostě dívky z lidu. Nechtěl tak ani sám sobě dokazovati její lásku, jako jiným. Vede ho méně — u porovnání s Boccacciiovým hrdinou — tyranie než touha, hájit milovanou ženu, — ale ovšem není si sám toho vědom, pokud v něm převládají vlastnické instinkty vůči ní — jakés naivní přání, chlubit se jí, dráždit tím jiné a pod. Griselda to vycituje a v tom je právě základ konfliktu.

Jinak dovedl G. Hauptmann přiblížiti starý motiv. Je tu zase markrabě ze Saluzzy, u něho Ulrich zvaný, je tu selská dcerka Griselda a celá řada vedlejších postav, urozeného i nízkého původu. Griseldis je pojata jako mnohem samostatnější, osobnější; nepřijímá hraběte, jenž se o ni uchází, jako pokorná poddaná, jež se podrobuje vůli pánově, nýbrž je pyšná a vzdorovitá vůči rodičům i vůči hraběti — a teprve, když byl po delší dobu hledel nabýti její přízně, svoluje státi se jeho ženou. — Vše se daří, až když se Griselda má státi matkou, vystupuje u Ulricha zvláštní rys žárlivosti a obavy o jeho choť, nepřeje si děti, aby se stavěly mezi něho a ni, — chce, aby mu patřila zcela a bez výhrady. Když se dítě narodilo, dává je odnésti od matky, kterou chce milovati bez jakýchkoli překážek. Když se Griseldis ptá po dítěti, odchází uražen a jeho žena rovněž opouští hrad a vrací se k svým rodičům. Ale u obou, hraběte i Griseldy, dochází k obrácení a smíření. Ulrich přijímá matku s dítětem a Griseldis zase chápe jeho jednání jako excess lásky a kus harmonicky vyznívá.

Další mé poznámky se připínají k některým dramátům Friedricha Hebbela. Především jest to Mariammé z dramatu »Herodes a Marianna« a Rhodopé z kusu »Gyges a jeho prsten«. Obě tato dramata spojuje podobnost charakterů a problem: protest ženy, v níž se vzbudilo vědomí osobnosti proti oně zvůli mužů, která chce s ženou jen pohrávat, v ní spatřuje jen věc. Marianna i Rhodopé mluví o tom jako o největším bezpráví, cítí se ve svém nejsvětějším citu uraženy a sníženy, a jednají podle toho.

Látku k »Herodes a Marianna«, staršímu z obou kusů, čerpal Hebbel z židovské historie Josefa Flavia. Marianna, z rodiny Makabejců, je ženou židovského krále Hereda. Tento dá zabiti jejího děda, velekněze

Hyrkana, a jejího bratra Aristobula. Miluje svou ženu, ona však stále jemu, jeho matce i sestře vyčítá vraždu svých příbuzných. Herodes z lásky k ní vše snáší, ony ženy však ji osočí z nevěry, obviňují ji, že dala svůj portrét známému římskému rozkošníkovi, triumviru Antoniovi. To Heroda zaráží. Ježto má odcestovat k Antoniovi do Egypta, aby se mu zodpovídal ze spáchaných vražd, svěruje Mariamnu svému svaku Josefovi s tajným rozkazem zabít ji, kdyby se od Antonia nevrátil. Josef prozradí tento plán královně, aby ji dokázal, jak je Herodem milována. Ji však se to nezdá zrovna důkazem lásky, a vyčítá Herodovi, jaké křivdy se na ni oním rozkazem dopustil. Tím však v něm budí podezření, že se dala Josefem svést a tím ono tajemství na něm zvyvěděla, a dává jí i jeho strážce zavraždit — čehož, sotva se věc stala, trpce lituje.

To jsou asi složky děje, vracející se u různých zpracovatelů, k čemuž přistupují ještě scény s dětmi královských manželů a se svatými třemi králi, již jdou hledat právě narozeného Spasitele.

Před Hebbelem již našla tato látka četná zpracování v renaissančních dramatech italských, francouzských, anglických — pak u Calderona, u Voltaira, u Rückerta a j. Někde pojata jako drama žárlivosti, připomínající Othella, jinde je větší důraz položen na rozpor citů v Mariamně mezi láskou k vlastní rodině, od Heroda ničenou, a city k němu chovanými — někde je královna i líčena jako nevěrná žena. U Hebbela těžiště leží ve zvláštním druhu její erotiky a osobnosti. Miluje Heroda, ani smrt bratrova jí nedovede od něho odvrátit, nechce, aby se tento stín mezi ně kladl. Ovšem, v podání německého básníka není také zjištěno — alespoň pro královnu — že Herodes je za tuto smrt zodpověden. Činí tak proto, aby dal více vyniknouti osobním vlastnostem Mariamníným než rodové pyšce nebo konfliktu rodové příslušnosti. Mariamnina láska je pyšná, cudná, zdrželivá, jakoby jen zpola vyslovena — kdežto Herodesova je prudká a vášnivá, touží po úplném vlastnictví a úplném splynutí s milovanou bytostí. Protože chce, aby jeho život s Mariamníným byl nerozlučně spojen, dává onen neblahý rozkaz. Zapomíná, co mu Mariamna sama při rozloučení řekla,

když se jí přiznal, že by ji usmrtil, kdyby byl jist, že sám zemře.

Proto, když se královna dozví o rozkazu, daném Josefovi, bouří se, právě proto, že Herodes jí nedůvěřoval a že chtěl násilně připoutat její osud k svému, že v ní urazil člověka a pošpinil ženu svým podezřením. Tak s ním mluví po jeho návratu. Vnitřní její zlomení je dokonáno, když po opětém odchodu Herodově — tentokráte na válečnou výpravu — se dovidá od Soema, mistokrále galilejského, že má rozkaz zavraždit ji, kdyby se král nevrátil. Mariamna se snaží vzbudit pak domněni, že ji na Herodovi nezáleží a že mu porušila věrnost — v kteréž hře pokračuje po jeho návratu. Je odsouzena na smrt. K její přání se Herodes dovidá o její nevině až po její smrti. Pocit utrpeného bezpráví a zraněná pýcha v ní převyšuje pud sebezachování, ničí sebe, aby jeho ztráta za nízké myšlenky, jimiž na ní hřešil — protože je nad všechno podezření povýšena — což Herodes měl vědět.

Mariamně je podobna Rhodopé ze zmiňovaného dramatu »Gyges a jeho prsten«. Látka k němu je čerpána z antiky, z Herodota a Platona, jichž podání Hebbel kompiloval. Herodot líčí věc asi takto: Gyges dli na dvoře lidského krále Kandauly. Tento má krásnou ženu Rhodopé, miluje ji, je v něm však podivná touha sdílet se s někým o tuto krásu, jakoby ho netěšilo, že ji má sám. Proto pozve Gyga, aby se v noci ukryl v ložnici a viděl jeho ženu. Královna ho však zpozoruje, vyzví dodatečně celou věc a dává mu na vůli: zemřít nebo Kandauly zabít. Gyges, ač nerad, volí toto druhé východisko, zabije krále, dostane královnu za ženu a říší dědictvím. To je, až na změněný konec, také obsah Hebbelovy tragedie. Z Platona převzal hlavně motiv o divotvorném prstenu, jež Gyges našel a nosí a jenž ho učiní neviditelným. Celá práce Hebbelova je však změněna motivací, prohloubením charakterů, kresbou niterných zápasů — v antických pramenech našel jen fakta. Zvlášť krásnou postavou je Rhodopé, z dalekých krajů do Lydie přišlá, cizinka, jež se straní světa a všech radovánek, aby ani pohled ji neznesevětil a aby plněji a bezvýhradněji se projevovала teprve v lásce. Proto je stupňovanou blasfemií zneuctit ji, jak Kandaules činí, blasfemií, jež se platí životem. Ale proto je také nemož-

no, aby Rhodopé, poskvrněna bez vlastní viny, dále žila — a v tom tkví podstatná odchylika moderního zpracování od antického. Stává se tu sice také choti Gygovou, ale jen na krátkou chvíli, pro moment obřadu, vraždí se potom. Je také vnitřně zlomena tyranickou láskou muže, jako Marianna a Hahnova Griseldis. V její čistotě, v mystériu ženy, je zdroj její velikosti a tragiky. Osudnou se jí stává právě vedle Kandaula, jenž myslí, že ji miluje a vůbec si ani neuvědomuje, že ji znesvěcuje a znehodnocuje, že zlovolně nerozumí vysadě, již požívá ve věrnosti a oddanosti právě této ženy.

To, co lze nazvat feministickým zbarvením starých motivů, je právě zdůrazňování lidství, lidské důstojnosti v ženě, již vzdvihnouti se moderním básníkům v svrchu uvedených dílech dají. Pro doplnění obrazu tohoto probouzejícího se lidství je dobře uvést ještě více příkladů. Zvláštní zájem má v tomto ohledu také jedna ze Zeyerových ženských postav, obyčejně méně diskutovaná v studiích o něm, než jiné jeho hrdinky. Je to Thorgjerd z »Románu o věrném přátelství Amise a Amila«. Jemu asi nešlo o proniknutí starého motivu novým životem, jako Halmovi v Griseldě, ale postava ona samotná jakoby vyzývala k feministickým úvahám. Amis a Amil jsou dva věrní přátelé, kteří si jsou neobyčejně podobní, že se snadno může jeden za druhého vydávat. Amis se dostává na svých dobrodružných cestách na Island a zde na hradě Nídaros se setkává s krásnou Thorgjerdou, vnučkou valkyrie Sieglindy, dcerou reka Olafa. Zamiluje se do ní — a dívka k němu pocítí prudkou náklonnost, s níž však zápasí. Nenávidí ho při tom, protože má nad ní takovou moc, dává mu těžké úkoly, aby jí dokázal oddanost, o níž mluví, nebo tvrdí, že se zasvětila duchu v jicnu sopky, aby zvěděla všechna tajemství přírody — jemu že náleží. Její bába Sieglind jí zasvětila do různých čar, i jich užije v boji proti lásce — ale konečně podlehne a stává se Amisovou ženou. Ale i po sňatku ji mučí touha po jejím dřívějším životě, ve Francii touží po Islandu. Stane se, že ji Amis těžce urazí: Zastupuje svého přítele v souboji, Amil totiž, jenž miluje Jolanthu, dceru krále francouzského, je obviněn, že ji svedl — a má v souboji dokázati svou nevinu. Aby jeho

vina ho neuvedla v zkázu, zastupuje ho Amis a Amil zatím hraje roli vedle Thorgjerdy, vydává se za něho. Thorgjerd zprvu propadá klamu, v noci však pozná, že se dala ošáliti, a přísahá Amisovi pomstu za to, že ji postoupil svému příteli — jako věc. Amis zatím v souboji vyhraje Jolanthu pro svého přítele, jenž slaví hlučnou svatbu. Amis po návratu na svůj hrad propadá pomstě Thorgjerdyně, která zaklínadly a jedovatým rozlokem zničí jeho krásu a promění ho ve hnusné, odpor budící stvoření. Amis opouští hrad a až po letech nachází uzdravení tím, že Amil ho polije krví svých dětí, jež za něho obětuje — děti však jsou zázrakem zase vzkříšeny. Přátelé pak táhnou proti Thorgjerdě, která se stala trýzní okolního lidu, usmrtí ji a její duše se vznese nad plameny, proměněna v černou labuť a odlétá k severu. Je to duše valkyrie, pohanská duše zase, pro niž není spásy.

Thorgjerd v pojetí Zeyerové je, zdá se mi, zkruslena, je líčena zcela objektivně, bez sympatií, vlastně jako zlo, ač v ději samotném je důvod pro její jednání. Motiv o půjčení ženy v středověké poesii není nezvyklý. V různých versích románu o Amisu a Amilovi se s ním setkáváme rovněž, někdy je věc řešena tak, že žena omylu nepozná, jinde že jí působí radost.

Thorgjerd však mstí do krajnosti své uražené ženství, svou zdupanou pýchu a čistotu. Příliš se na ní hřešilo, nedovede pohanu odpustiti — a tím její duše přichází o věčné spasení, nabývá své pohanské formy — ač se jí křtu dostalo. Neboť pro ni asi existují hříchy, jichž nelze odpustiti a jež jakoby ničily dílo křesťanského vykopení. Je v tom cos jako duch severu, jak jej známe z výroků jeho básníků. Lagerlöfová na př. mluví o hříchu, jehož není možno odpustiti, o hříchu proti životu — mladý strom nemůže odpustiti, že byl podřat a zničen. (Poklad pana Arne.) A Ella Rentheimová v Ibsenově »Gabrielu Borgmannovi« mluví o hříchu proti lásce, jenž nemůže býti nikdy odpuštěn.

V Thorgjerdině citění žije také takové ponětí o hříchu proti životě a lásce, jež nelze odpustiti. Příznačné je, že se mstí ne na Amilovi, který se za jejího muže vydával, nýbrž na svém muži, který je duchovým strůjcem tohoto podvodu a urazil v ní

ženu i člověka. Jedná podobně jako Rhodopé, jako žena, která je našemu citění tím blízká, že neumí obětovati čest a čistotu ve službě nějaké jiné ethické myšlenky, jako mnoho žen, jež poetická tradice oslavuje jako hrdinky, hodné podivu.

Moderní doba jaksi systematictěji v svých produktech toto vyšší, ryzejší lidství v ženě akcentuje. A kde žena proti němu hřeší, kde obětuje ženství a čistotu, aby dosáhla t. zv. vyššího cíle, hřeší proti sobě a ničí se. Dobrým příkladem je Hebblova Judith. To už není Judith biblického apokryfu, která pužena vyšší silou jde do tábora nepřátelského, bez ohledu na svou osobu, vraždí nepřátelského vůdce Holoferna a vrací se do rodné Bethulie, plna hrdé vítězoslávy a radostné důvěry v Boha — Hebbelova Judith sice vykonává čin, na ni Bohem vložený, podaří se jí zabít Holoferna, když usnul, zpil vínem a rozkoší, k níž ji strhl, ale toto nadlidské napětí jí zmáhá. Zatím co ji její krajané oslavují jako osvoboditelku vlasti, bouří se v ní vše hnusem nad polibky, jež musela snést, a Hebbel dlouhou dobu zajímal problem Judithy, nebyl však jeho podáním, jež znal hlavně z biblického apokryfu, spokojen. Zdálo se mu, že je potřeba zvláštní motivace, aby se žena k takovému činu odhodlala. A tu nachází v životním osudu Judithině: Pojal ji za choť mladý Manase, jenž však se jí nikdy nedotkl, jako kdyby nějaká podivná příšerná síla stála mezi nimi. — Asi po půl roce zemřel, ale její duše byla jeho celým chováním jako z rovnováhy přivedena, ze sebe vyštována a pužena k činům, jež šly za meze jejího ženství, nedotčeného a přeče zhrzeného a zneuctěného. V tento zvláštní stav duše klade tedy básník zřídlo Judithina hrdinství. Neboť jemu asi — jako mnoha moderním lidem — již není jasno, jak žena může ve službě veliké myšlenky vraždit a prostituovat se a býti oslavována jako heroína.

Nechci dále rozvlékatí tuto retrospektivní črtu, v níž jsem vzpomněla několika literárních motivů, která bývala předmětem feministických diskusí a občas se snad v nich vracejí. Ovšem, že jich výčet není úplný, mohla jsem snadno volit jiná, ale ona se mi zdála zvláště charakteristická. Je zajímavé, že pocházejí většinou od mu-

žů, a vidíme, jak tito sdělují svým ženským postavám něco z individualismu. Griseldis v moderním pojetí reprezentuje ženu, jež nedovoluje hrát se svou láskou.

Hebbelovy Rhodopé a Mariamne se bouří proti snižování ženy na věc a na majetek muže, proti příliš nízkému nedůvěřivému pojmání své osoby, proti lhostejnosti v muži, kterou dává na jevo, cítí-li se uraženy, znečištěny, potupeny slovem, pohledem, skutkem. Příliš často bývá Maria Magdalena uváděna v souvislosti s problemem moderní ženy. Postavy, o nichž píše, nejsou z jejího rodu, jim není co odpouštět, myslíme-li na ženu jako na bytost pohlavní. Jejich čistota a nedotknutelnost však u nich v mnohém případech bývá pro ně i pro jiné pramenem vzpoury, boje, smrti. Pro odpor princezny Idy v Tenynsonové básni trpí mnoho mladých hrdinných mužů. Thorgerd je svému muži i mnohým jiným pramenem utrpení a zkázy. Rhodopé i Mariamna v tuto zkázu vrhají i sebe. Očista ženy nepřináší mír, ale boj. Boj především proti řádům, které s ní jako s čistou, svobodnou bytostí nepočítají. Nejsou to vlastně ani řády celkové, ale jednotlivé momenty v nich, zostalosti, residua nevolnictví nebo pohlavního kommunismu. Proto osvobození ženy se nekryje s politickou revolucí — může ovšem mít politické důsledky. Muži, kteří se na našich heroinách prohřešují, jedmají ve shodě s právem a zvykem své doby, své země (byť ne vždy s nejvyšší nábožensko-ethickou normou). Patriarchální řád a tyranie ospravedlňují Heroda i Kandaula, a i v křesťanském středověku nacházíme paralely a omluvy pro jednání Amisovo vůči Thorgerdě. — V tom, že bezpráví — páchané ať myšlenkou či skutkem na ženě — je vlastně částí sociálního systému, jež bezpráví vůči slabším a podřízeným dovoluje, tkví širší sociální význam feminismu, který se nám právě jeví úsilím vybojovat ženě svobodu, právo a uznání jednat jako volná bytost. Z historie pověsti o Griseldě vidíme nejlépe, že zde běží o to, vybojovat sankci ethice nové ženy. Žena, která se vůči mužově podrobuje, byla v ethice minulých věků dobrá — a je dosud, podle názorů mnohých. Žena, která se jí vzpírá, platila a namnoze dosud platí za zlou. Tradiční Judith, Monna Vanna i jiní, o nichž jsem se

nezmínila, které podřizují svou čest jiným ethickým, vyšším normám, jsou oslavovanými heroinami, snad vzory dobra. A proti tomu Thorgjerd v Zeyerově románě připadá jako ztělesnění zla. Běží tu o jakés vyrovnání.

V představách některých básníků a myslitelů již promluvila nová žena, vnitřně osvobozená, čistá.

Ale téměř vše ve světě má ještě ráz starého otroctví. A bude potřebí mnoho práce, myšlení, bojů — protože tato nová žena nese v své čistotě, v svém lidství, v své lásce k svobodě *kritiku* stávajících řádů, protože v sebe věří. — Je to právě tato kritika, na níž záleží. Je možno snad vůbec vymeziti feminism — alespoň částečně — jako otázku a kritiku, již pronáší nová žena, jež pochopila význam čistoty, svobody, mravního obrození pro jednotlivce a pro společnost. Dosud se velmi často feminism — i se strany žen — pojímá více méně mechanicky, jako aplikování řádů platných v světě mužů na svět žen. Snad ženská otázka ani není otázkou všech — názory o tom jsou různé a v teoriích málo jednotností. Ale snad nechybují, a čekajíc její řešení ne od mechanického aplikování řádů, platných v světě mužů, — nýbrž od požadavku rovnoprávnosti, spojeného s vnitřním přerodem a obrozením, od toho, co v naší době nově vzrůstá a se připravuje, měníc obsah pojmů i složení společností.*)

□□□

Pavla Moudrá:

Labyrint Slávy.

troufalá s
zpracová
autorovy
literárně
nenašel
chopil a
obraz ži

Hrdin
skařskél
du (Gut
Hory) z
matické
nížto p
výslovn
ského,
pod cí
líci o
bolest
vrstev
básnic
tryskl
vysvol
vlastn
dy a

*) Článek tento vznikl z přednášky, kterou jsem měla asi před rokem v Ženském klubu. Ne-
ní ovšem vědeckou studií, jen hrstí feministi-
ckých poznámek.

skou
zlodu
ta r
nábc
virá

I
Jan
prav
vyk
těž
lan

vysvětlák, není se dotýkat politiky. «N. Noviny» utváří poslední dobou občasně dr. Milan Janků (řítla —), ale docházejí nejmenšího rozčítání a hmotně vlastně — po smrti Herberta Vajanského a letos i po smrti druhého redaktora Izidora Žiakoviče. Soudě podle redakce «Slovenský Týždenník» znamená někdy «Slovenský Týždenník» je v nepřítomnosti svého hlavního redaktora Milana Hodčí pouhou náhodou takřka průběh, vyložený ze svých sloupčů takřka takto. Část politikou: «Slovenské L'udové Noviny» Tomáňkovy — Jurigovy nejsou v pevných slovenských rukou a jedině «Robotníckých slovenských rukou» a jedině «Robotníckých slovenských rukou» a jedině se státně řídit, vedle svých teorií ujmají se státně řídit slovenských. Balance těchto našich listů je o to ještě smutnější, oš přiznávající je balance t. r. «Slovenských» novin. Vláda se snaží o to, aby slovenský lid byl podle starala o to, aby věci informován; vydává ho přání o staru věci informován; vydává «Slovenský(?) Noviny», redigované rene- Pechátem (píše se Pechány), jež bom mají třikrát tolik odběratelů a aspoň krát tolik čtenářů jako všechny čtyři ovnané národní listy dohromady. Dneska jeji v nich pravidelně čtivá a zběsilé proti Čechům, jimž Slovák buď roz- a pak je dobře, anebo nerozumí, bere a doslovně — a potom tím hůř. denně informován o průběhu vá- udalostí (nepravdivě neustranně), libec udržet aspoň trochu styk se kerý leží za jeho chotářem, nezbyvá číst «Slovenské Noviny» anebo «Az Esty» a pod. tiskov- něho denního tisku není, z če- nemá přes hraniční sloupy už ková jest svoboda přesvědčení Sta žandarmů hlídají ve dne ce mezi Uhrami a Moravou při- ůma očima; okolní obyvatelstvo až do těch spodních šatů. Opa- da a snad i veliký hřích s naší ne se neodvázili ani pokusu ský pramen informační; kdy- k nevěřil, že všeho do času, ani chutě by nebylo do ro- . Opravdu, ctností Slováko- lá nikdy, ačkoli šlape po ta; dneska zoufat bylo by ství. Nemůže-li být hůře, nou být lépe; proto pra- bré naděje.

VZDĚLÁNÍ A ŠKOLSTVÍ.

Dítě a škola. (Das Kind und die Schule. Ausdruck - Entwicklung - Bildung. Dürrsche Buchhandlung Leipzig.) Kniha byla vlastně

Vaše obecnost bude právem zajímat, kterak snaží slovenská žena válečné strasti. Nelze-li jí nikde vylučovat z národnosti ži- vota, u Slováků tím méně. Byla sloupem slovenské rodiny, první pěstovala cit národních povědomí, jest jeho strážkyní i dneska. Stojí pevně k slovenské svojosti a zrady schopna není. Slova, jež vás hraběcí odro- dílec, však už je dnes politický nebožtík, proměš v své známé labutí písní o uheršských matek, držala zajisté nejvíce srdce slo- matek, jako vůbec všech slován- ských matek. Uheršská matka neexistuje, včlenované vyučování kreslení, u něhož je vy- vzkusu, jednak pro všechny druhy ruční a řez- meslné práce, jež jest nebo se má státi částí školního vyučování. Zdůrazňuje se jeho vliv na celkovou duševní kulturu vůbec, které podle názorů některých může každý žák, bez zvláštního uměleckého nadání, za účel- něho vedení nabýti. Podobný vysoký vzdě- lavací význam se připisuje vyučování kraso- pisu. Má se vrátiti zase úcta k tvaru písma — jako část regenerace kultury formy vů- bec — a ježto tento závisí z veliké části na povaze psacích nástrojů, je podán jejich popis a vylíčen jejich vývoj. Četné ilustrace účelně doplňují text. Velký důraz se klade všude na ohled k osobnosti žákově, v po- předí stojí snaha rozpoutati v něm volně a samostatně tvořivé síly. To formuluje mimo jiné článek «Der freie Aufsatz», který chce, aby metoda vyučovací v žáku podporovala a uznávala právo individua, vyjádřiti, co sa- mo prožilo, místo aby vázala přímou schop- nost sdělení ohledy na přejaté formy řeči. Jen přeměňuje-li žák nějakou kulturu v svůj majetek, pomáhá tvořiti nové její formy. Při tom však úcta k tradici nepřestává býti ideá- lem výchovy. Poučná v tom ohledu jest hlav- ně stál «Das humanistische Gymnasium und sein Ziel in den alten Sprachen». Hájí oprávně- nost humanistických gymnasií i v moder- ní, převážně praktické době, ukazuje na sou- vislost staré vědy, literatury, kultury s novo- věkou a varuje před snahami, vymýtiti ze střední školy klassické vzdělání (byť i jen řečtinu), neboť to znamená myšlenkově iso- lovatí moderního člověka, oddělití jak od minulosti vlastního národa, tak od jiných národů, právě pro svrchu uvedenou souvis- lost kultur. Články jednající o psychologii podávají obraz jejího nynějšího stavu, uka- zují na její význam pro studium vývoje jed-

Podle vašeho vzoru založili jsme i my Slováci své «Slovenské srdce», aby bylo zá- štíto slabších a klesajících bratří a cester našich; příspěvky scházejí se obětavě, ačkoli ne bez obtíží — bohužel, že bije na světě také maďarské srdce...

Aspoň nebude obtížno pochopit, že naše situace, jaká je navenek, není pravým obra- zem našeho ideového stavu: je nám blaze v pohraniční ochraně četnických stráží, jako v žaláři. Vězni naše těla, střeží naše hmotné schránky, aby neproklouzly přes hranice do nebezpečných Čech a Moravy, ale nedovedou a nemožou k sobě přiklonit našeho srdce a ducha. Čítíme dnes více, než kdy jindy, že všeho do času; a čas ten již vítáme v pev- né a neklesající mysli. Nechť přijde cokoliv: rodu věrný Slovák přísahá znova, jako již v památném r. 1848, že zrádce nebude...

Trenčianska.

□□□

průvodce výstavou (Schule und Buchge- werbe); podává pěkný přehled soudobých obsazené jednají o všeobecných otázkách vztahu k různým filosofickým systémům, rají vyučování i pedagogii; jiné probí- dle různých method a na různých stupních. Zajímavé jsou na př. v tomto ohledu sta- ti, věnované vyučování kreslení, u něhož je vy- vzkusu, jednak pro všechny druhy ruční a řez- meslné práce, jež jest nebo se má státi částí školního vyučování. Zdůrazňuje se jeho vliv na celkovou duševní kulturu vůbec, které podle názorů některých může každý žák, bez zvláštního uměleckého nadání, za účel- něho vedení nabýti. Podobný vysoký vzdě- lavací význam se připisuje vyučování kraso- pisu. Má se vrátiti zase úcta k tvaru písma — jako část regenerace kultury formy vů- bec — a ježto tento závisí z veliké části na povaze psacích nástrojů, je podán jejich popis a vylíčen jejich vývoj. Četné ilustrace účelně doplňují text. Velký důraz se klade všude na ohled k osobnosti žákově, v po- předí stojí snaha rozpoutati v něm volně a samostatně tvořivé síly. To formuluje mimo jiné článek «Der freie Aufsatz», který chce, aby metoda vyučovací v žáku podporovala a uznávala právo individua, vyjádřiti, co sa- mo prožilo, místo aby vázala přímou schop- nost sdělení ohledy na přejaté formy řeči. Jen přeměňuje-li žák nějakou kulturu v svůj majetek, pomáhá tvořiti nové její formy. Při tom však úcta k tradici nepřestává býti ideá- lem výchovy. Poučná v tom ohledu jest hlav- ně stál «Das humanistische Gymnasium und sein Ziel in den alten Sprachen». Hájí oprávně- nost humanistických gymnasií i v moder- ní, převážně praktické době, ukazuje na sou- vislost staré vědy, literatury, kultury s novo- věkou a varuje před snahami, vymýtiti ze střední školy klassické vzdělání (byť i jen řečtinu), neboť to znamená myšlenkově iso- lovatí moderního člověka, oddělití jak od minulosti vlastního národa, tak od jiných národů, právě pro svrchu uvedenou souvis- lost kultur. Články jednající o psychologii podávají obraz jejího nynějšího stavu, uka- zují na její význam pro studium vývoje jed-

*) Jsou od různých autorů.

notlivých a tím paedagogiky, ilustrují vý- znam experimentální metody, ale vsuzí před jejím přeháněním v otázkách výchovy, ním pojednání «Hauptströmungen der Paedagogik vom Altertum bis zur Gegenwart», jež stručně a výrazně ukazuje na souvislost paedagogických snah s vědeckými myšlenko- v oddílů «Schulgeschichte-Statistik-pädago- gische Fachpresse» řada článků, jež schema zprvu naznačené rozvádějí popisujíc školu antickou, středověkou, její utváření se pod vlivy humanismu, reformace, protireformace, pietismu, filantropismu a názory přítomno- sti. Velmi sympaticky působí essay — Dítě a výtvarné umění: Jíz předkřestanské umění znázornití půvab dítěte; egyptské v sku- pině, představující Isidu s malým Horem na klíně, řecké vyobrazuje někdy Atheny v její funkci ochránkyne dětí, buď sklánějící se k malému chlapečkovi nebo s ním na klíně (tento druhý typ nacházíme hlavně na ma- lých motivních soškách, uložených v chrá- mech bohyně). Některé z těchto výtvorů mají nehybnost a ztrnulost archaické řecké pla- stiky, jinde krásu vlastní jejím pozdějším stadiím. Ale velmi často bývá i tu dítě po- dáno trochu příliš vyvinuté a vyspělé. V kře- stanském umění tvoří dítě ovšem skoro hlav- ní motiv umělecké produkce. Snad každý umělec se pokusil malovati nebo vytesati Madonu s dítětem, nebo znázorniti sceny z mládí Kristova. Trvalo ovšem dlouho, než ztrnulost obrazů, diktovaná byzantskou tra- dicií, ustoupila pravé kráse ve výtvorech ital- ských mistrů — hlavně cinquecenta — a upřímnosti a přirozenosti německé školy. — Z pozdějších malířů podařilo se Angličanům Reynoldsovi, Grainsboroughovi, Němci Lud- viku Richterovi zachytiti půvab dětství v je- ho různých projevech. Otázkou, pokud dítě, škola, učitel bylo námětem belletrie, se za- bývá další článek «Kind, Schule und Lehrer in der schönen Literatur» a shrnuje na čty- řech stránkách velmi mnoho materiálu, jenž ukazuje, kolikrát již od Goethova Viléma Meistera a Kellerova Zeleného Jindřicha se spisovatelé různých směrů pokoušeli podati obraz rozvíjející se dětské duše. Nemožou se již ani bliže zmíniti o řadě jiných cenných příspěvků, které ukazují, jak moderní škola užívá moderní techniky (na př. kinemato- grafu, skioptika a pod.), nebo jednajíc o lite-

ratuře pro mládež, o odborných paedagogických časopisech atd. Vytkla jsem zběžně, co se mi zdálo charakteristickým — a to je, jak vystižně formuluje závěrečný článek (Der Weg zur Persönlichkeit) — ne udusit složitým aparátém, který moderní paedagogika žádá a jak jej výstava předvedla, nýbrž vydati dítěti volnost, aby i ve škole se vyvíjelo podobně nenucené jako doma v kruhu rodinném, aby vyjadřovalo svou individualitu, ale aby ji vyjadřovalo ve stálém vyrovnávání se s popudy a úkoly danými v určitém celku společenském, kulturním a politickém. Ne neprávem zdůrazňuje autor politickou důležitost úlohy, svěření učitelům, a žádá vzhledem k tomu řadu náprav v postavení učitelstva, aby pro ně stejně jako pro jejich svěřence byla dána možnost volného a harmonického vývoje osobnosti.

A. F.

Divčí průmyslová škola »Vesna« v Hořicích dokončila letos prvých deset let svého trvání. Ze skrovných vzešla počátků, dnes je rozměrným ústavem, velké důležitosti a nejen pro své sídlo, nýbrž i pro široké kraje české. Úhrnná její návštěva za první desetiletí vykazuje znamenité číslo 3475; jen ve škole průmyslové odchovávala za tu dobu 882 žaček, na odborné živnostenské škole pokračovací 231, ve škole hospodyňské 217, ve svých rozmanitých kursech průmyslových, hospodyňských, speciálních na 1582 a ve školách jazyků 563 frekventantek. Ústav za krátkou dobu tak se zakořenivší jistě dále zmohutní, neb význam škol průmyslových a hospodyňských, jichž cílem je praktické vzdělání dívčího dorostu, našich žen, vzroste zvláště v příštích dobách, kdy čeká na nás úsilovná práce v domácnostech, živnostech, ve všech oborech životních. Ke školám *Podkrkonošské Vesny v Hořicích* pojí se již od začátku výborné pověsti se těšící, dnes moderně, vkusně, účelně, zdravotnicky vypravený *divčí pensionát Vesny*, umístěný ve vlastní budově s krásným parkem, na náměstí hořickém. Školy a pensionát, který dnes čítá již 298 milých, naň vždy brzo vzpomínajících chovaneček, pojí se v harmonický celek, ve výchovavací ústav, v němž rodiče bezpečně umístí mohou své milé a kde dohlívá se jim při dobrém zaopatření, řádném dozoru též pečlivé výchovy v duchu národním, družném, rodinném. — Upozorňujeme

na vyhlášky ústavu Podkrkonošské Vesny v Hořicích o zápise 16. až 18. července a 13. až 14. září v insertní části dnešního čísla, a doporučujeme je pozornosti českých rodičů. Reditelství ochotně poradí, pošle prospekty a přijímá stále během prázdnin písemné přihlášky.

□□□

KULTURNÍ HLÍDKA.

Ženský Klub Český uspořádala dne 24. května slavnostní večer na počest své první předsedkyně Otylie Sklenářové-Malé, jejíž významného působení při Národním divadle během minulých jubilejních slavností vůbec nebylo vzpomenu. V přednáškové síni klubové umístěn v háji vavřínů velký obraz oslavenčiny. Jsa zdooben palmou a červeno-bílým fábořem. Člen výboru, sleč. učít. Tůmová, promluvila jímavými slovy o činnosti naší velké tragédky a Češky, používši některé dobové úvahy od Háška, Nerudy, Durdika, Vlčka a Bora. Žákyně pí. Sklenářové-Malé a býv. členka Nár. divadla, pí. Kuklová-Bezdeková, přednesla oduševněle úryvky z oslavenčiny knihy »Mé vzpomínky« a básně od El. Krásnohorské, věnovanou naší tragédce k oslavě jejího 40letého působení při Národním divadle. Četné shromážděné obecenstvo projevilo hluchým potleskem svůj souhlas s oním aktem zaslužené pocty.

Společnost Jaroslava Vrchlického předkládá české veřejnosti třetí svazek svého Sborníku. Obsahuje pokračování dalších neznámých nebo zapadlých veršů, přináší kritické studie díla Vrchlického, zabývá se dopisy jeho, posudky jeho děl a v drobných zprávách a drobnostech pietně shledává vše, co se k životu básníka odnáší. Na konec počíná uveřejňovati abecední seznam všech původních básní Vrchlického podle prvního verše. Jistě zajímavou je i roční bilance Společnosti Jaroslava Vrchlického. Ukazuje, jak často české nadšení je jen povrchové, jak vyzní v břešných frázích, ale není prohloubeno obětavostí a snahou poznání. Seznam členů Společnosti vykazuje pouze 16 členů zakládajících, 25 přispívajících a 56 činných, vesměs to spisovatelů, novinářů a umělců. Finanční efekt společnosti je vázan hlavně množstvím členů zakládajících (jednou pro vždy 200 K) a přispívajících (ročně

20 K). Kromě členů Společnosti, kteří mají kulturní veřejný od vlivu, me, t v všech kroužcích korporací, máme také společenství, dnes jedním má cích má žen ger po jic tel js z h

Divčí průmyslová škola »Vesna« v Hořicích dokončila letos prvých deset let svého trvání. Ze skrovných vzešla počátků, dnes je rozměrným ústavem, velké důležitosti a nejen pro své sídlo, nýbrž i pro široké kraje české. Úhrnná její návštěva za první desetiletí vykazuje znamenité číslo 3475; jen ve škole průmyslové odchovávala za tu dobu 882 žaček, na odborné živnostenské škole pokračovací 231, ve škole hospodyňské 217, ve svých rozmanitých kursech průmyslových, hospodyňských, speciálních na 1582 a ve školách jazyků 563 frekventantek. Ústav za krátkou dobu tak se zakořenivší jistě dále zmohutní, neb význam škol průmyslových a hospodyňských, jichž cílem je praktické vzdělání dívčího dorostu, našich žen, vzroste zvláště v příštích dobách, kdy čeká na nás úsilovná práce v domácnostech, živnostech, ve všech oborech životních. Ke školám *Podkrkonošské Vesny v Hořicích* pojí se již od začátku výborné pověsti se těšící, dnes moderně, vkusně, účelně, zdravotnicky vypravený *divčí pensionát Vesny*, umístěný ve vlastní budově s krásným parkem, na náměstí hořickém. Školy a pensionát, který dnes čítá již 298 milých, naň vždy brzo vzpomínajících chovaneček, pojí se v harmonický celek, ve výchovavací ústav, v němž rodiče bezpečně umístí mohou své milé a kde dohlívá se jim při dobrém zaopatření, řádném dozoru též pečlivé výchovy v duchu národním, družném, rodinném. — Upozorňujeme

bílým fábořem, naší velké tragédce, které dobové díka, Vlčka Malé a býv. vá-Bezdekové z oslavenčiny seň od El. K. gédce k oslavě Národním d. censtvo pro souhlas s o

Společnost

kládá české Sborníku. Činných ne tické studie pisy jeho, zprávách a co se k životu počíná uve původních verše. Jis Společnost jak často jak vyzní hloubeno význam členů zakládajících, v umělců. F. hlavně mnou pro v

ŽENSKÝ OBZOR.

REVUE ČESKÝCH ŽEN.

Účet poštovní spořitelny
čís. 111.650.
Telefon v Praze čís. 4718.

Redaktorka:
A. ZIEGLOSEROVÁ.

Otiskování článků i lokálek
dovoleno jen při
náležitém udání pramene.

Boh. Fiedlerová:

Jsme svobodni.

Tři dlouhá století uplynula, co na Bílé Hoře uložili nepřátelé naši do hrobu naši českou slávu, naši svobodu, samostatnost, a od těch dob šeré stíny politické malomoci a beznaděje jako soumrak smrti opřádaly tichou hrobku české naší slávy. Zavalili ji těžkým kamenem národních persekucí, zrušili naše staletá práva samostatného národa, pošlapali zpupně naše privilegia, vyrvali nám svobodu víry i jazyka mateřského. Popravou na Staroměstském námě-

čené jeho srdce. A bilo stále silněji a silněji, dech národní hrudi naší stával se sebevědomějším, rány smrtelné se hojily, zdravý jinak organismus náš vítězil, mohutněl, oko jiskřilo, krev vřela, jen ten odvěký okov na naší ruce, čím víc jsme rostli a mohutněli, tím stával se tísnivějším, tím více nás svýral a zařezával se nám do těla, když práhli jsme po tom, ruce volně vznésti k ušlechtilé, kulturní soutěži světa. —

A tímtež postupem, jak měnil se uzdravující se organismus náš, měnily se i naše duševní projevy. Z českého hoře a beznaděje vyrůstají české žaloby, z nichž zrodily

hrdinám příležitost, aby svou vlastní krví utužili a navzdory zpečetili přátelství Čechů k venované Francii. Dokázali tím i osudu námu světu pravdivost slov Arnolta Denise, že Čechové dovedou být nejen záky Komenického, ale i Žižkovými. Zdaliz pak pomyslí slovatný autor -Konce samostatnosti české, že sám ještě se dočká jejího vzrůstku?

□□□

Dr. A. Fischerová:

Glossa.

K historickým událostem, jež prožíváme nyní, pojí se celá řada otázek a problémů, jež od české budoucí samostatnosti. Tak i ženské hnutí kládou státní samostatnosti, teprve v tomto rámcu chtělo své požadavky uplatňovati. Byly-li kdekdy výtky a stesk, vždy se slibovalo i ustalo, že v novém českém státě bude lépe než v starém. Tím mnoho požadavků a návrhů, v základech ne politických, se octlo ve spojení s politickými programy. A tak mně při této příležitosti přichází zase na mysl několik poznámek, původně ne politických, na první pohled alespoň restrikce vůči určité sociální a pedagogické tendenci, řazené k nejvyšším státním národním kultury. Mním tu výchovu k mateřství.

Ve spojení s úvahami o významu ženy pro stát a národ stává vždy mateřství na prvním místě. Proto se také pokládá za správné i v dívčí školní výchově združňovati mateřské povolání ženy. Není to nová a v základech vlastně ne feministická myšlenka. Už dost dlouho před válkou měli v Americe své little mather schools, ve Francii své écoles des mères, v Německu se pracovalo, hlavně za války, o projektu sociálních ženských škol, jež mají ženy připravovati pro veřejnou lidumilnou činnost, spojenou těsně s jejich úkolem matky a hospodyně. Pomýšlelo se, u nás i v cizině, na zřízení odborných kursů pro mateřskou a rodinnou výchovu, jejichž absolvování by bylo pro ženu, vstupující v manželství, povinným. A již i ve školách, na měšťanských školách, se má dít dávat návod k péči o kojenče a pod.

Mívala jsem vždy pochybnosti vůči těmto plánům. Nevím, pokud vůbec združňování mateřství a nějakého zvláštního všeobecného ženského základu věci samotné je na prospěch. Sexuální pedagogika, přiměřeně podávaná i hygieny jsou ovšem cenné. Konečně se již na školách zavedly a zavádějí. Je jen otázka, co si z nich žactvo odnáší do života, když ty vlastní otázky a zkušenosti přicházejí až v pozdějším věku. Něco podobného je s výchovou k mateřství. Kolik je asi žen, které v útlém mládí neměly zájmu o cizí kojenče a batolata — a přeměly zájmu o cizí matkami. Význam snad se staly dobrými matkami.

neší kursy pro dospělá, věnované ošetrování nemocných, péči o dítě v různých stadiích věku, a — za desítek sociálních poměrů — důkladně o hospodářství a pod. Ale neběží tu o technické dovednosti, užitečné vlastně ne pro matku a hospodyně, ale pro nebo nebytí žen pro jejich úkol. Pokud mají o uvědomování žen pro jejich úkol uvědomění v sobě lidskou důstojnost, tedy toto uvědomění mají samo sebou, — jsou věci, při kterých instinkt a intuice rozhodují více než školní výstřední a intuice rozhodují více než školní výchova. Přes všecko vědecké nazírání na pohlaví a jeho rozdíly se stanoviska medicíny, eugeniky, sexologie atd., zůstalo v něm ještě mnoho z kouzla tajemství a nábožensko-mystického vztahu, který mu je vlastní.

Proč se vlastní výchova k mateřství tolik združňuje? Jsou tu nějaké zvláštní důvody?

Mateřství je ovšem snad nejdůležitější lák v životě ženy. Ale tím je konečně láska také — a přece „ars amatoria“ není zvláštním předmětem na školách. Ve výchově se snad matkám na školách. Ve výchově se snad matkám združňuje proti typu salonní dámy, kterou dřívější školy měly vypěstít. Roli tu hraji také zkušenosti žen, které se přilíhly mladé, bez náležité přípravy, vdaly a rády by jiné ženy před podobným osudem uchránily. Je tu dále také záhodný státu a společenského celku vůbec, který jem státní a společenského celku budoucích matek předejde vzrůstu úmrtí kojenčů. Snad běží také o to, výchovou k mateřství paralysovat vlivy určité módy, která na mateřství shlíží skoro s opovržením a bezdětné manželství stavi výše. Ale je otázka, zda se odpovídá tomuto zlu nějakým školským nebo odborným poučováním — jsou případy, kde není co napravit, a jiné spraviti nelze.

Nezdá se rovněž vhodným spojovati příliš těsně sociální činnost, eventuálně výchovu k ní, s mateřstvím, dávati v péči o mládež celou účást různým národním radám matek a p. Mluví se ovšem tolik o ženské citovosti a dobroty. Setkáváme se s nimi bohužel mnohem častěji než se za to má a než se připouští. Mateřství a otázka po postavení ženy-matky jest ovšem z hlavních zdrojů sociálního zájmu, ale právě tak jím mohou být vzpomínky na dětství a na to, čím jsme v něm trpěli, — nebo postavení nevdané ženy, které celkem reprezentuje odchylku od zděděných tradic, jež se musí sociálně vysvětlovat a uvědomovat; nebo takovou vzpruhou sociálního zájmu jsou otázky stavovské a pod. Spojovat sociální činnost žen hlavně s mateřstvím znamená, nehledíme-li k jiným momentům, stavět se na adaptační basi, — matka je celkem princip adaptace, — řešit vše v rámci daných poměrů — bez zřetele k sociálním reformám. Nejen to, ženy bývají často nemilostivými soudci, chudí lidé jim bývají přechasto viníky a původci své neblahé situace — zřídka kdy uvažují o vlivu sociálních poměrů. Co pomůže kázat nudným matkám o hygieně věku kojenčeského, o větrání a úsporné vaření, těsní-li se celé rodiny v nepřehledných místnostech, a strádají-li hladem. Nemohou těch rad užít, nezmění-li se na základě pronikavých

hospodářských rámcem vyšší poměry, v nichž žijí a jež z největší části mají vlivu v předpovědi nemoci, neúspěchu, zanedbanosti atd.

Jen vychovat ženu k plnému lidskému vzrůstu, jenž uspokojivě problém mateřství. Žena, která je skutečně člověkem, dovede na základě toho pochopit i své záty a jiné lidi, a tudíž předejít celé řadě konfliktů, která právě žijí v tom, že lidské ve většině žen bývá dátkem.

□□□

Jan Vrba:

Česká žena.

(Essay.)

Není pojmu, který by byl vyslovován častěji, než tento, a s tak nepatrným pochopením, jako tento — neboť říci česká žena jest tolež jako: tiché a hluboké utrpení. Je v tom kus slovanské duše, že nevíme do- sahu krutého stavu, v němž u nás žena žije, a že si ho ani neuvědomujeme a jdeme úplně slepě a hlouše. Rekl jsem kus slovanské duše, neboť u všech Slovanů, — vyjma je- dině Poláky, setkáváme se s tímto zjevem, který není zdravý, a nadto je nesporně do- kladem národa duševně nesvobodného, ná- roda s otrockou minulostí, jehož krev je do- sud obtížena rzí, která z oková se mu vstře- bala do žil...

Aby mi bylo rozuměno... Proletla ne- dávno novinami zpráva o návratu Srbů a Černohorců do vlasti. První, co učinili tiito vítězové ve své domovině bylo, že vrazili své ženy, o nichž se doslechli, že porušily manželskou věrnost stykem s ujarmiteli ra- kouskými a německými. Za svět se mi ne- chce bráti v ochranu surovou soldatesku ně- meckou nebo maďarskou — ale přece to, co učinili jižní naši bratři, není nic jiného, než zvěrstvo — horší ještě, než jakého se dopu- stili jejich nepřátelé. Vražedni žen nelze omluviti ničím...

Pravda, ani skutků jejich žen nelze chvá- lití — ale po bedlivé úvaze všech okolností, v nichž tyto ženy žily — nalezne každý ne- předpojatý mnoho polehčujících okolností: žádné však nenalezne pro krvavý skutek jejich mužů. Není v něm stopy družné lásky, není v něm soucitu — a nebylo by také mož- no ani nalézt dost tvrdých slov k jeho od- souzení — kdyby o jeho příčině dostatečně nepoučoval pohled do minulosti před světo- vou válkou. Již tehdy neměla jihoslovanská,